

BALKANLARDAN ANADOLU'YA TAŞINAN KÜLTÜREL MİRAS (ÇOCUK OYUNLARI): TEKKEKÖY ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Mücahit YILDIRIM

Samsun Üniversitesi

mucahit.yildirim@samsun.edu.tr

Orcid No: 0000-0002-5781-449X

Emin GÜNAYDIN

Yüksek Lisans Öğrencisi

gunaydinemin@gmail.com

Orcid No: 0000-0003-2606-526X

Anıl SAKA

Yüksek Lisans Öğrencisi

anilsaka99@hotmail.com

Orcid No: 0000-0002-0805-7998

Öz

Son yıllarda popüler kültürün gençler arasında yaygınlaşması ve kültürel yozlaşmaya doğru onları sürüklemesi, halk kültürü çalışmalarını önemli hale getirmektedir. Halk kültürünün önemli bir parçası olan geleneksel çocuk oyunları, gelişmiş güzel bir şekilde belirlenmeyip yüzyıllardır süre gelen kültürel birikimin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Fakat geleneksel çocuk oyunları günümüzde unutulmaya yüz tutmuş kültür öğeleri arasında sayılmaktadır. Kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla çocukların bu mirası edinecekleri en önemli yollardan birisi olan çocuk oyunları, özellikle çocuk ve aile ile ilgili olan devlet kurumları tarafından önemsenmektedir. Bu çalışma, unutulmaya yüz tutmuş geleneksel çocuk oyunlarının ortaya çıkarılmasını ve yeniden yaşatılması için öneriler sunmayı hedeflemektedir. Bu amaçla Balkanlardan göç ederek Samsun ili Tekkeköy ilçesine yerleşen göçmenlerin çocukken oynadıkları oyunların ortaya çıkarılması için kendileriyle yapılan görüşmeler neticesinde çocuk oyunları tespit edilmiştir. Tespit edilen bu oyunlar aletli ve aletsiz oyunlar şeklinde gruplandırılmış, aletli oyunların ahşap malzemeden alet yapımı tasarlanmıştır. Ortaya çıkarılan çocuk oyunları listesi ve tasarlanan ahşap alet görselleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına sunulmak suretiyle geleneksel çocuk oyunları listesine eklenmeleri sağlanmak istenmektedir. Ayrıca bu tür araştırmaların farklı coğrafyalarda yaşayan Türk halkları üzerinde de yapılması, çocuk oyunlarının ortaya çıkarılması, korunması ve kültürel miras olarak aktarılması; Türk halklarının birliği ve beraberliğinin sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Halk Kültürü, Kültürel Miras, Çocuk Oyunları, Balkan Göçü, Tekkeköy.*

CULTURAL HERITAGE MOVED FROM THE BALKANS TO ANATOLIA (CHILDREN'S GAMES): THE CASE OF TEKKEKÖY

Abstract

In recent years, popular culture has become popular among young people and it has dragged them towards cultural degeneration, making folk culture studies important. Traditional children's plays, which are an important part of folk culture, arise as a result of the cultural accumulation that has been going on for centuries, not coming well. However, today, traditional children's games are among the cultural elements that have been forgotten. Children's games, which are one of the most important ways for children to acquire this heritage in order to protect cultural heritage and to pass it on to future generations, are especially important by government institutions that are related to children and family. This study aims to provide suggestions for revealing and reviving traditional children's games that have been forgotten. For this purpose, children games were determined as a result of the interviews made with them in order to reveal the games played by immigrants who migrated from the Balkans and settled in Tekkekoy district of Samsun province. These determined games are grouped as instrument and instrument-free games, and instrument-making games are made of wooden materials. It is intended to be added to the list of traditional children's games by presenting the list of children's games revealed and the visuals of wooden tools designed to relevant public institutions and organizations. In addition, such researches are carried out on Turkish peoples living in different geographies, revealing, preserving and cultural heritage of children's games; It is important for the unity and solidarity of the Turkish peoples.

Keywords: *Folk Culture, Cultural Heritage, Children's Games, Balkans's Migrate, Tekkekoy.*

GİRİŞ

Kültür olgusu hakkında antropolojiden sosyolojiye, psikolojiden dilbilime, tarihten coğrafyaya kadar pek çok disiplinde çok farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bu nedenle kültür olgusu hakkında tek bir anlayış üzerinden hareket etmek olanaksızdır. Kültür olgusuna, farklı yaklaşımların üzerinde durarak bakmak daha doğru olacaktır. Bu nedenle kültür hakkında yapılmış olan tanımların değerlendirilmesi, olgunun daha iyi anlaşılması ve konu bütünlüğüne katkı sağlaması bakımından önemli görülmektedir.

"Millet" olgusunu ortaya çıkaran en önemli unsur olan kültür; dedelerinden kendilerine miras kalan ve bilgi, sanat, ahlâk, örf ve âdetler ile içinde yaşanılan toplumdan kazanılan bütün kabiliyet ve alışkanlıkları kapsayan maddi-manevi değerler bütünüdür (Kafesoğlu, 1992: 15). Kültür, entelektüel ve soyut olduğu için, maddileştirilemez. Ama madde kültürel olabilir; görülebilir ve dokunulabilir olan şeyler, kullanımları, şekilleri, dokuları, maddeleri, renkleriyle kültürelidir. Maddi kültür denilen bu kültürün içine, yalnızca onlarla sınırlı olmadığı unutulmaksızın, binalar, anıtlar, giysiler, mobilyalar, mezar taşları, taşıma araçları, müzik aletleri, oyuncaklar, yemek yeme ve pişirme araçları, kozmetikler, silahlar, tapınaklar, çitler, çiftlik planları, yerleşme kalıpları ve dekoratif eşyalar gibi çok çeşitli şeyler girer. Maddi kültür, kültürün yüksek derecede anlatımıdır. Maddi kültür birikimi kalkınmada sürekliliğin tabanını oluşturur. Eğer her nesil kendi toplumsal sermayesini kendisi yaratmak, kendi aletlerini kendisi üretmek zorunda kalsaydı, toplumsal-teknolojik birikim olmayacak, yaşam standartlarımız çok daha düşük düzeyde kalmaya mahkûm olacaktı (Tümertekin ve

Özgüç, 2015: 122). Taylor'a göre kültür, bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür. M. Mac Ivera'ya göre kültür, "ideoloji, din, edebiyat gibi toplumsal yaşamın belirtilerini kapsamaktadır. Mutlu "İnsan topluluklarına kimliklerini veren ve onları birbirlerinden ayırt eden özelliklerinin toplamına kültür denir (Mutlu, 1998: 229)" şeklinde kültürü tanımlamaktadır. Dünyadaki her bölgenin kendine has kültürel özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Kültür, insanların karşılıklı etkileşimi sonucu dünya üzerinde yayılış göstermektedir. Kültürel yayılma ile beraber toplumlar arası benzerlikler artmış ve gelişimi hızlandırmıştır. Dil, din, gıda, giyim, sanat, müzik, örf ve adet gibi kültür öğeleri, anne babadan çocuklara aktarıldığı gibi eğitim yoluyla ve televizyon, film, radyo ve internet aracılığıyla da nesilden nesile aktarılmaktadır (Özey, 2014: 12).

Kültür araştırmalarında önemli olan kavramlardan biri de "Halk" kavramıdır. Halk, belli bir gelenek içinde oluşmuş yaratma sayesinde birbirine bağlanan, bir geleneksel ürünü kendisine ait kabul eden bireylerden oluşan topluluktur (Dundes, 2003: 2). Başlangıçtan itibaren oluşturulan ve içeriği veya kalıbı sürekli yenilenip geliştirilen, gelenek, görenek, inanç ve anlayışını devam ettiren veya devam ettirmeye çalışan bütün grupları, yani milleti içine almaktadır. Bugün de bu kalıplara uygun olarak yeni yaratmalar ortaya koyan ve bu yaratmaları kullanan herhangi bir kişi, bir grup içinde paylaştığında, sosyal statüsü veya mesleki etiketi ne olursa olsun halk bilimi açısından değerlendirildiğinde, halk kavramı içinde yer alır (Ekici, 1999: 3).

Halkın yüzyıllar boyunca nesilden nesile sözlü olarak aktardığı ortak ürünlerini içine alan halk kültürü ise; duygu, düşünce, kültür ve dil birlikteliğiyle oluşturup yaşatılan, ortaya çıktığı dönemden günümüze kadar gelmiş, insan, toplum ve doğa gerçeğiyle şekillenmiştir. Halk kültüründe maddi Kültür içerisinde seçilen zengin bir çeşitlilik bulunmaktadır ve bu çeşitliliğe maddi/somut olmayan kültür unsurları da eklenmektedir. Yazılı veya sözlü şekilde kuşaktan kuşağa geçerek bir gelenek haline gelen maddi/somut olmayan bu kültürel unsurlar; folklor, halk şarkıları, masal ve hikâyeler, doğru ve batıl olmak üzere inançlar, alışkanlıklar, aksan, ağız ve lehçe farklılıkları şeklinde dille ilgili özellikler gibi büyük bir çeşitliliğe sahiptir. (Tümertekin ve Özgüç, 2015: 123).

Halk inanışlarında önemli bir yere sahip olan çocukların yetiştirilmesi konusunda onların gelişimlerine katkı sağlayacak çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Büyükler tarafından anlatılan masal ve hikâyeler, aile içerisinde görev ve sorumluluk paylaşımı, yaparak yaşayarak öğretme gibi yöntemlerin içerisinde önemli bir yer edinen bir başka yöntem ise çocuk oyunlarıdır. Malzemeli veya malzemesiz olarak çeşitlendirilebilen çocuk oyunları, kendine özgü kuralları olan aktivitelerdir. Bu oyunlar çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimini desteklemektedir. Aynı zamanda çocuğu sosyal ve duygusal açıdan da geliştirmektedir. Çocuklar, gönüllü ve istekli olarak katıldıkları bu oyunlarda hem eğlenip hem de kişiliklerini şekillendirerek birlikte hareket etme, ortak yaşam, aidiyet duygusu, dürüstlük, doğruluk, yardımlaşma, kazanma-kaybetme, sevinme-üzülme gibi olguları öğrenmektedir (Keskin, 2009; Sümbüllü ve Altınışik, 2016). Çocukluk dönemi insan hayatının en önemli dönemidir ve genel olarak 10-11 yaşına kadar devam eden bir süreci kapsamaktadır (Uluğ, 2007: 1). Çocuk oyunları çocuklar açısından oldukça büyük önem ve etkiye sahipken genellikle yetişkinler tarafından eğlenceli, ancak, amacı olmayan etkinlikler olarak düşünülmektedir. Oysa oyun, çocuğun hayatında önemli işlevi olan bir olgu ve onun önemli bir görevidir. Oyunlar, kendiliğinden ortaya çıkar ve oynayan kişilere yani çocuklara mutluluk veren serbest bir aktivitedir. Oyun, oldukça geniş ve farklı bir hayal dünyasına sahip olan çocukların bu dünyalarını sosyal yaşam

ve dış dünya ile birleştirme görevini üstlenmektedir. Çocuklar oyun oynarken; duyu-hareket ve biliş becerilerinin birçoğunu vurgulayıp ve denetlemenin yanı sıra çeşitli kavramları, toplumsal farkındalığı, birlikteliği ve davranışları geliştirmektedir (Başal, 2007: 247). Çocuklar oyun sürecinde bir taraftan beden etkinlikleri içerisinde bulunurlarken, diğer taraftan da zihinsel aktivitelerini etkin bir şekilde kullanmaktadırlar. Ayrıca, oyun çocukların zihinsel ve bedensel gelişimlerini sağlamanın yanı sıra onların kişiliklerinin oturmasını ve karakter yapılarının gelişmesini destekleyerek onları toplumsal yaşama uyum içinde hazırlamaktadır. Çocuğun oyun içinde sergilemiş oldukları tavır, kurallara karşı göstermiş oldukları tutum, oyun içinde etkin bir şekilde yer almaları, liderlik özellikleri sergilemeleri ya da oyun içerisinde pasif olarak kalması, onun gelecekteki kişilik ve karakterine yönelik ipuçları taşımaktadır. Yani oyun, çocuğun sosyal anlamda gelişimini desteklediği gibi onun fizyolojik, biyolojik, psikolojik, dil, akıl, sosyal, duygusal ve motor becerilerinin gelişimini de olumlu anlamda desteklemektedir. Çocukluk döneminde oynanan oyunların çocukların gelişimindeki önemi ile geçmişten günümüze uzanan çizgide çocuk oyunlarının onların zihinsel, fiziksel, sosyal ve psikolojik alanlardaki gelişimlerine yaptığı katkılar oldukça fazladır ve dikkat çekmektedir. Bu durum eğitimcilerin de ilgisini çekerek çocuk oyunlarının eğitimde kullanılmasına ilişkin görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu görüşler ışığında günümüzde özellikle birçok anasınıfı ve ilköğretim kurumu, çocuk oyunlarını etkin bir şekilde öğretim yöntemi olarak kullanılmaktadır. Geçmişte oynanan çocuk oyunları, informal anlamda çocukların gelişimlerini desteklerken günümüzde formal bir boyutta ve bilinçli olarak kullanılmaktadır (Arslan ve Dilici, 2018: 48). Birçok eğitim kurumu, okul bahçelerinde ve bina içi koridorlarında çocuk oyunlarına dair şekiller ve içerikler oluşturmakta, çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda sadece öğretim alanının değil, eğitim alanının da yer alması gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle geleneksel çocuk oyunlarının yukarıda bahsedilen çocuğun fiziksel, zihinsel, sosyolojik, duygusal ve psikolojik becerilerini artırması ve gelişiminde önemli bir katkısı olmasından dolayı okullarda giderek artan bir şekilde yer aldığı görülmektedir.

Kültür araştırmalarında oyunlar önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü oyun, sahip olunan kültürün yapısının ve özelliklerinin ortaya çıkarılmasında ve yorumlanabilmesinde bir pencere gibidir (Başal, 2007: 247). Ortaya çıkarılan bu oyunlar, rastgele oluşmamıştır. Uzun yıllar boyunca devam eden kültür harmanlanmasının sonucunda ortaya çıkmaktadır. Fakat özellikle kültürel mirasın korunmasındaki eksiklikler ile teknolojik gelişmelere bağlı ortaya çıkan sanal oyunlar nedeniyle günümüzde geleneksel çocuk oyunları unutulmaya yüz tutmuş kültür öğeleri arasında yer almaktadır. Teknolojik araçların yaygınlaşması ile ortaya çıkan sanal dünya, çocukların ve gençlerin gelişiminde ve sosyalleşmesinde olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu olumsuzluklara karşın halk kültüründe var olan çocuk oyunları ise, çocukların birlikte daha güzel ve kaliteli zaman geçirmeleri ile psikomotor becerilerinin kazanılmasında önemli bir alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsallığın artmasında ve öğrenmede önemli bir başlangıç olarak kabul edilen çocuk oyunları, kültürel miras içerisinde değerli bir alanı oluşturmaktadır. Bu nedenle farklı coğrafyalarda yaşanıp ayrı dillerin konuşulduğu insanlar arasında dahi sınırlar olsa da önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra bu oyunlarda kullanılan araç, gereç ve malzeme ile birlikte onlara yüklenen sembolik anlamlar aracılığıyla belli bölgelerde yaşayan toplulukların yaşadıkları coğrafyayla ve aralarında kurdukları ilişkilerden kültürler arası etkileşimlere; ekonomik faaliyetlerinden gelenek ve göreneklerine kadar birçok alanda zengin ipuçları sunmakta, büyük bir kaynak kültürel kaynak sağlamaktadır (Aytaş, 2016: 132). Geleneksel çocuk oyunları her ne kadar günümüzde geçmiş zamanlara göre popülerliğini ve uygulanırlığını yitirse de çalışmanın

hedefi, unutulmaya yüz tutmuş bu oyunlara dikkat çekerek popülerliğin tekrar kazandırılmasına yardımcı olmaktır.

1. Malzeme ve Yöntem

Bu çalışmada, Balkanlardan Samsun ili Tekkeköy ilçesine göç eden Türk ailelerinin çocukluk zamanlarında oynadıkları oyunların ortaya çıkarılarak bilinmeyen oyunların unutulmaya yüz tutmuş geleneksel çocuk oyunları listesine sokulması amaçlanmaktadır. Bu amaçla Samsun ili Tekkeköy ilçesinde yaşayan göçmen aileler ile veri toplama tekniklerinden görüşme yöntemi uygulanmıştır. Açıklık ve kesinlik kazandıran görüşme yönteminde konuyu daha da aydınlatmak için yeni sorular sorma olanağı bulunmaktadır (Seyidoğlu, 1995: 29). İlçenin farklı mahallelerinde yaşayan ve Selanik/Muratlı ile Kavala/Mincanoz köylerinden gelen 10 kişi ile derinlemesine görüşme yapılarak görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerde görüşülen kişilere açık uçlu sorular sorulmak suretiyle oyun ve oynama şekilleri ile ilgili bilgiler elde edilmiştir. Bu ailelerin Tekkeköy ilçesine 1924 yılı içinde geldikleri tespit edilmiştir. Buna göre çocuk oyunlarının nitel ve niceliğinin ortaya çıkarılmasına dayanan bir çalışmadır. Çalışmanın ortaya çıkarılmasında öncelikle çocuk oyunlarının halk kültürü içerisindeki yeri ve önemi ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Ardından göç kültürü ile ilgili yine literatür çalışması yapılarak Balkanlardan Samsun'a gelen Türk aileleri ve yerleştikleri mekanların coğrafi dağılışı ortaya çıkarılmıştır. Çalışma sahası olan Tekkeköy ilçesine yerleştirilen göçmenlerin kendi çocukluk zamanlarında oynadıkları oyunlar ve oyunların içeriği ile ilgili görüşme yöntemi ile elde edilen bilgiler raporlaştırılmıştır. Ayrıca ortaya çıkarılan çocuk oyunlarından araçlı olanları ile ilgili yine Tekkeköy ilçesinde geleneksel ahşap oyuncak işçiliği ile uğraşan ahşap ustası ile birlikte bu oyunların araçlarının yapılması sağlanmıştır. Bu sayede hangi oyunun hangi araçla oynanacağı da somut olarak ortaya çıkarılarak oyun modellemesi yapılmıştır. Son olarak, elde edilen tüm veri ve dokümanlar analiz edilerek tespit edilen çocuk oyunları malzeme listeleri ile birlikte tablo haline getirilerek çalışmaya son şekli verilmiştir. Böylece halk kültürünün önemli bir ögesi olan geleneksel çocuk oyunlarının ortaya çıkarılması ve yaşatılarak gelecek nesillere aktarılmasının sağlanması için rapor şeklinde bir çalışma ortaya çıkarılmıştır.

1. Çalışmanın Yeri ve Sınırları

Çalışma, Balkanlarda yaşayan Türk varlığının halk kültürü öğelerinden geleneksel çocuk oyunlarının tespit edilmesini kapsadığından dolayı Balkanlarda Türk nüfusun yaşadığı bölgeleri kapsamaktadır. Ancak Balkanlardan Türkiye'ye gerçekleşen göçlerin ardından Samsun ili Tekkeköy ilçesine yerleşen mübadillerin yerleşim yeri olan Tekkeköy ilçe sınırları, çalışma sahasını oluşturmaktadır. Araştırma, Tekkeköy ilçesinde yaşayan Balkan göçmenlerinin çocukluk zamanlarında oynadıkları unutulmaya yüz tutmuş geleneksel çocuk oyunlarının ortaya çıkarılmasını ve bu oyunların gruplandırılarak geleneksel çocuk oyunları listesi içerisine dâhil edilmesini kapsamaktadır.

Şekil 1. Araştırma Sahasının Yer

3. Bulgular

3.1. Balkanlardan Türkiye'ye Olan Göçler

“Balkan” kelimesi Türkçe “sıradağlar” anlamına gelmektedir ve bölgenin Osmanlı geçmişi de yansıtan bir ifadedir. Bölge son dönemde özellikle Avrupa Birliği ile bütünleşme çabaları içinde “Güneydoğu Avrupa” olarak anılmaktadır. Balkanlar’ın sınırlarını Türk Dil Kurumu sözlüğü Arnavutluk, Bulgaristan, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya, Romanya, Sırbistan, Slovenya, Yunanistan ve Trakya’yı içine alan coğrafya olarak işaret etmektedir. Uluslararası literatürde Balkanlar’ın tarifi yapılırken farklılıklara da rastlanmakta, kimi açıklamalar Slovenya’yı Balkanlar’da saymazken kimilerinde de Moldova Balkan devletleri arasında yer almaktadır (Bekâr, 2019: 2).

Osmanlı Devleti’nin iskân politikası sonucu Balkanlara yerleştirilen Türk nüfusu, XVIII. yüzyıl sonlarına doğru göç meseleleriyle karşı karşıya kalmaya başlamıştır. Böylece, Türkiye’ye ilk göçler de başlamıştır (İpek, 2000: 1). XIX. Yüzyılda farklı sebeplerle Balkanlar’dan, Kırım’dan, Kafkasya’dan, Türkistan’dan ve diğer Türk ülkelerinden Osmanlı Devleti’ne yani Anadolu’ya göç hareketleri meydana gelmiştir. Bu göçler arasında 1877-1878 Osmanlı – Rus Savaşı’ndan sonraki göçler, Türk göç tarihinin en önemli bölümlerinden birini oluşturmaktadır (Arslan, 2008: 62). 1912-1913 Balkan Savaşları sürecinde ve sonrasında maruz kalınan baskılar sonucunda Türkler evlerini ve bütün diğer mal varlıklarını da bırakarak yurt edindikleri topraklardan göç etmek zorunda kalmıştır (Köse, 2017: 117).

1924 Yılına kadar Samsun şehrine 59 bin göçmen gelmiştir. Bunlardan 9 bini Bafra ve Alaçam’a, 1.200’ü ise araştırma sahasının da içinde bulunduğu Çarşamba’ya ve 10 bini de

Samsun'a yerleştirilmiştir. Araştırma sahasının içerisinde bulunan mahallelerden Andyeri'ne 256, Asarağaç'a 303, Aşağıçinik'e 616, Çanakçı'ya 243, Çırakman'a 1.179, Çinik'e 884, Ökse'ye 981, Yukarıçinik'e 473, Teknepınar'a 46, Tepecik'e 78 ve Tekkeköy'e 633 kişi yerleştirilmiştir (İpek, 2019: 97). Yapılan bu göçlerle birlikte mübadil ve göçmenler, kendi kültürel değerlerini, folklorik unsurlarını, lehçe ve yaşam biçimlerini de beraberinde getirmişler ve Anadolu Türk kültürüne zenginlik katmışlardır (Duman, 2012: 116).

3.2. Balkanlardaki Türk Kültürü ve Çocuk Oyunları

Coğrafya, kültürün şekillenmesinde en önemli faktörlerden biridir. Avrupa ile Asya arasında stratejik bir geçiş sahası olan Balkanlar'da tarih boyunca farklı etnik unsurlar bir arada yaşamak durumunda kalmış, bölgeyi farklı imparatorluklar yönetmiştir. Dil, din, milliyet gibi kültürün temel unsurları ve yönetim açısından görülen bu çeşitlilik durumu nedeniyle kozmopolit bir yapıyı barındıran Balkanlar coğrafyası dünya politikasında her zaman büyük bir önem teşkil etmiş, dünya tarihini belirleyen savaşların da merkez noktası olmuştur. Soğuk Savaş sonrasında yaşanan çatışma ve savaşların yol açtığı istikrarsızlık ise Balkanların uluslararası barış açısından da ne kadar stratejik bir değeri olduğunu kanıtlamıştır. Bölgenin bu değeri, günümüzde Ortadoğu ve Afrika'dan gelen göçler ve enerji nakil hatlarının geçiş noktası olması sebebiyle artarak devam etmektedir (Bekâr, 2019: 1).

Balkanlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun mirası sayılabilecek topraklar üzerinde yer alan bölgelerden birisidir. Osmanlı Devleti'nin bölgedeki adaletli ve hoşgörülü yönetim anlayışı nedeniyle bölgedeki halklar Osmanlı Devletine bağlı olarak yaşama isteğini ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla, Balkanların Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethi, bölgedeki kültürel ve toplumsal yapı üzerinde önemli gelişmelere sebep olmuştur (Alparslan, 2008: 1). Balkanlardaki fetih sürecinin tamamlanmasından sonra kültürel ve toplumsal yapıdaki köklü ve kalıcı değişiklikler, Balkanlarda yaşayan halklar arasındaki yakınlaşmanın ve ortak bir Türk halk kültürünün etrafında kenetlenmenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Bayraktar, 2012: 126).

Günümüzde Balkanlarda yaşayan topluluklar üzerinde hâlâ canlı bir şekilde Türk kültürünün izlerini görmek mümkündür. Bu tesir o kadar etkilidir ki, Osmanlı'nın Balkanlar'dan çekilmiş olmasına rağmen, o bölgede yaşayan toplulukların örf, adet, gelenek ve göreneklerinde Türk kültürünün esintilerini izlemek hiç de zor değildir. Bölgede Türk kültüründen etkilenme, Hristiyanların çocuklarına Türkçe isimler vermesinden dahi anlaşılmaktadır. Bundan dolayıdır ki Türk ve Balkan milletleri arasında meydana gelen bu kültürel alışverişin sonucunda ortaya çıkan ahenk, bu milletler arasındaki yüzyıllar süren barışın da alt yapısını oluşturmaktadır (Bayraktar, 2012: 183). Bununla birlikte, Osmanlı Devleti Balkan milletlerini Türkleştirmek gibi bir istek ve eğilimde bulunmamıştır. Bu sayede bölge halkları kendi dil ve kültürlerini günümüze kadar korumuşlardır. Bu durum, Balkan halkları arasında Türk kültürünün ne oranda kabul edildiğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Böylece Balkanlar, kendine has dokusuyla başka hiçbir yerde görülmeyen kültürel bir zenginliğin de vücut bulduğu bir bölge konumundadır (Kujundžič, 2000: 7).

İnsanların sosyalleşmelerinde ve birbirleri ile iletişim kurmada ilk adım, çocuk oyunları olarak düşünülmektedir. Buldukları coğrafyanın ve biriktirdikleri kültürel geçmişin izlerini taşıyan çocuk oyunları, hem sosyalleşmenin sağlanması hem de kültürel mirasın aktarımında önemli bir yer tutmaktadır. Oyunlarda kullanılan malzemeler ve oyunlara yüklenen sembolik anlamlar, o yörede yaşayan insanların yaşadıkları coğrafyadan birbirleriyle kurdukları

ilişkilere, ekonomik faaliyetlerden sahip oldukları gelenek ve göreneklerine kadar birçok alanda zengin ipuçları sunmaktadır (Aytaş, 2016: 132).

Osmanlı devletinin 500 yıl hüküm sürdüğü Balkanlarda çocuklar tarafından bilinen ve oynanan kültürel oyunlar ve bu oyunların ne kadar benzerlik gösterdiği araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Kültürel oyunları çocukların aktif bir şekilde oynaması, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktadır (Bay ve Bay, 2019: 202). Balkanların kültürü oldukça gelişmiş ve yaygındır. Balkanlar olarak tanımlanan bölgede Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Karadağ, Kosova, Makedonya, Hırvatistan, Yunanistan ve Sırbistan yer almaktadır. Bu devletlerin topraklarının tamamı balkanlarda bulunmaktadır. Kısmi olarak toprakları bulunan devletler ise Türkiye, Slovenya ve Romanya'dır.

Balkan Devletlerinde toplamda 78'i birbirinden farklı olmak üzere 330 oyun kaydı yapılmıştır. Bu oyunlar kendi içinde değerlendirildiğinde; oyunlardan 59 (%76) oyunun ortak olduğu belirlenmiş, 19 (%24) oyun ise başka bölgede/ülkede tekrarlamadığından dolayı oyun kayda alınan bölgeye ait milli bir oyun olarak değerlendirilmiştir (Bay ve Bay, 2019: 205).

Balkanlardan gelen mübadil sandıklarından çıkan bazı oyunlar incelendiğinde ise hem kültürlerin hem nüfus yapılarının birbirlerine benzediği ortaya çıkmaktadır. Önemli oyunlardan bazıları; Yumurta Dövüştürme, Ceviz Kapatma, İp Tutma, Kartal, El Üstünde Kimin Eli, Dupçe (Cukur), Çukalki, Aşık, Bişka, Şipşilder, Funcalo, Kopançe, Arapsaçı, Bülbül Kafeste, Korlo i Korloviza, İğne iplik, Eş Bulalım, Ne Gördün, Kaç Simit Oldu, Hıdrellez Şansı, Kulaktan Kulağa, Beş Taş, Dalyan, Kriz, Klenza (Çelik Çomak), Saklambaç, Köşem, Gölge Kovalamaca, Kaç Kurtul, Tutsak Oyunu, Mendil Kapmaca, Birdirbir, Krişa Mişa, Körebe, Taş Ağır mı, Zıplama, Beni Sakla şeklinde adlandırılmaktadır (Aytaş, 2016: 134).

Balkanlardaki savaşlar neticesinde büyük göçler ve dramlar yaşanmıştır. Bu durumdan en fazla çocuklar ve kadınlar etkilenmiştir. Çocuk oyunlarının hem içeriği hem de isimlerinin belirlenmesinde o dönemdeki savaş psikolojisinin etkisi büyüktür. Bulgar Kaçtı, Türk Oyunu, Düşman Askerleri, Ne Oynayalım, İntikam Oyunu "bütün özellikleri ile", Tamamla, Kale Kaçkını, Köse Kâhya ve Cümle Bulma oyunları "kısmen" savaşın etkilerini yansıtır çocukları askerliğe hazırlayan oyunlardandır. Bu oyunlarda ayrıca çocukların fiziki ve duygusal gelişimlerinin çok üstünde kin, intikam, harp, donanma, düşman ve düşmanı ezmek, sosyalizm ve müzayedede gibi kavramlar kullanılmıştır. Fakat bunların yanında oyun üretme, dili kullanma yeteneğini geliştirme, merhametli olma, vatan ve millet sevgisini canlı tutma, Osmanlılığa, Türklüğe mensubiyet, bayrağa ve sancağa sahip çıkma gibi özellikleri çocuklara kazandırmayı amaçlayan oyunlar da dikkati çekmektedir (Özdemir, 2015: 654).

3.3. Tekkeköy'de Görüşmeler Sonucu Tespit Edilen Çocuk Oyunları

Tekkeköy'de yaşayan mübadiller ile yapılan görüşmeler sonucunda kendi çocuklukları zamanında oynadıkları birçok çocuk oyunu tespit edilmiş ve liste haline getirilmiştir. Bu oyunlardan bir kısmı Anadolu halk kültüründe de bilinen ve kültürel miras olarak günümüzde de listelenen oyunlardan olmakla birlikte bir kısmı da Balkan kültürünü temsil edilen çocuk oyunları olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 1). Oyunların oynandıkları mekan, oyun türü ve kim tarafından oynandığı bilgilerine de tabloda yer verilmektedir. Bu oyunlardan bazılarının içerikleri ve nasıl oynandıklarına dair bilgiler aşağıda verilmektedir.

Tablo 1. Tespit Edilen Çocuk Oyunları ve Özellikleri

Oyun Adı	Oynanılan Yer	Türü	Kullanılan Malzeme ve Araç-Gereçler	Oyuncu Sayısı	Oyuncu Özelliği
Edinene Pedinene	Ev içi	Şarkılı		2 veya daha fazla	Karışık
Mokali	Sokak	Sportif	Taş, kiremit parçası, top	5 veya daha fazla	Karışık
Tumba	Sokak-Ev İçi		Misket	2 veya daha fazla	Karışık
Cicile	Sokak içi		Misket	2 veya daha fazla	Karışık
Cuz	Sokak	Zekâ	Tahta parçaları ve taş	2	Karışık
Mangala	Sokak	Zekâ	Orta büyüklükte taş	2	Karışık
Dönemeç	Sokak		Salıncak	2 veya daha fazla	Karışık
Çelik Çomak	Sokak		İki çubuk (Biri uzun diğeri kısa)	3 veya daha fazla	Karışık
Beştaş	Ev içi-Sokak	Zekâ Oyunu	Yuvarlak ve misket büyüklüğün de beş tane taş	2 veya daha fazla	Karışık
Arapsaçı	Sokak	Seyirlik temsili ve	Yumak ip	3 veya daha fazla	Karışık
Sayıcı-Beşbeş	Sokak	Seyirlik temsili ve	Çuval, saman, koyun postu, çan, davul	9 veya 10 oyuncu	Karışık

Duruşma	Ev içi-Sokak	Seyirlik ve temsili	Kilim, cübbe, sakal, gözlük	4 veya daha fazla	Karışık
Dokuz Taş	Ev içi	Zekâ Oyunu	Taş	2	Karışık
Kös (on iki taş)	Ev içi	Zekâ Oyunu	Çubuk	2	Karışık
Bayramcık	Ev içi	Seyirlik ve temsili	Sofra, yiyecek, içecek	Sınırsız	Karışık
Hoppacık	Sokak	Sportif		2	Kız
Çizgi	Sokak	Sportif	Taş veya kiremit	2 veya daha fazla	Kız
Âlem kale (savaş oyunu)	Sokak	Sportif		6'şar kişilik gruplar	Erkek
Kulle (kale) oyunu	Sokak	Sportif	Taş	Sınırsız	Erkek
Yumurtlama ca	Sokak	Sportif	Yumak	6 veya daha fazla	Erkek
Çelik çomak	Sokak	Sportif	Tahta	2 veya daha fazla	Erkek
Kazan patlatmaca	Sokak	Sportif		Sınırsız	Erkek

3.3.1. Edinene Pedinene: Oyun 2 veya daha fazla kişi ile parmaklar kullanılarak oynanır. Genelde sayışmalar için kullanılan özel bir şarkı olan “edinene Pedinene suya düşmüş kedinene entim pentim talim tilkim tapacak çıkacak” sözleri söylenerek parmaklar sıra ile sayılır. Şarkının sonuna denk gelen parmak oyundan çıkar ve bu şekilde parmaklar bitene kadar devam edilir. Sonunda parmağı kalan kişi oyunu kazanır.

3.3.2. Mokali: 5 veya daha fazla kişi ile birlikte oynana Mokali oyununda taş, kiremit parçası ve top malzemeleri kullanılır. Boş bir alana çizilen orta büyüklükte bir dairenin içine beş veya altı tane kadar taş-kiremit parçası üst üste olacak şekilde dizilir. Daha sonra bu taşlar top ile vurulur. Eğer taşlar yıkılırlarsa ve dairenin içinde kalırlarsa topu atan kişi topu alıp diğer kişileri vurmaya çalışır. Eğer dairenin dışında çıkarsa topu atma sırası bir başkasına geçer

Şekil 2. Mokali Oyunu (<https://www.hepinsan.com/eskiden-oyananan-oyunlar/>)

3.3.3. Tumba: Misket ile oynanan Tumba oyununda oyuncu sayısının fazlalığı önemli değildir. En az 2 kişi ile oynanır. Düz ve toprak olan zemine dört veya beş tane oyuk açılır bu oyuklar çok derin olmamalıdır. Daha sonra açılan oyukların biraz gerisinden misket atılır ve oyuklardan sıra ile geçirilmeye çalışılır.

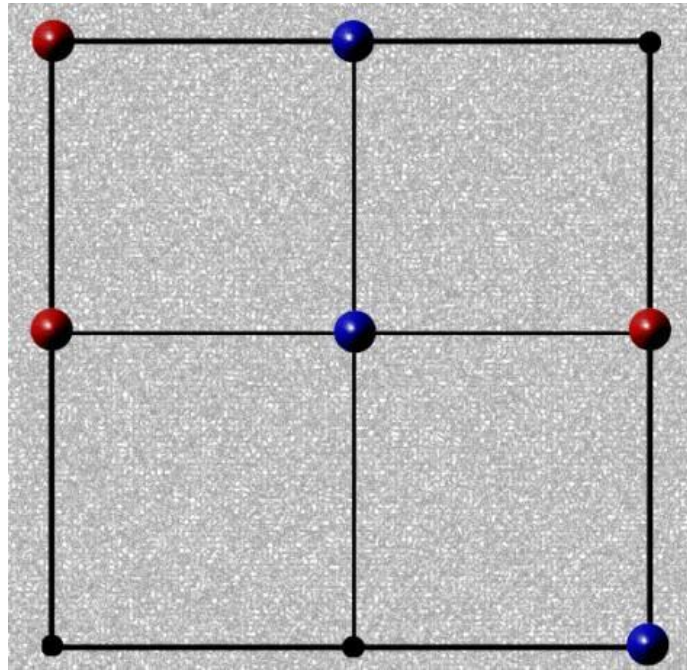
Şekil 3. Tumba Misket Oyunu (https://www.youtube.com/watch?v=ztRq_p1p0m8)

3.3.4. Cicile: Misket ile en az 2 kişinin oynadığı bir oyundur. Sıra ile dizilmiş olan misketler başka bir misket ile vurulur ve belirlenmiş olan çizginin dışına çıkarılmaya çalışılır.

Şekil 4. Cicile Oyunu (<http://yasev.com/galeri/klasikoyun/581-misket-oyunu-nasil-oyanir.html>)

3.3.5. Cuz: 2 Kişi ile oynana oyunda tahta parçaları ve taş kullanılır. Günümüz üçtaş oyununun eski versiyonudur.

Şekil 5. Cuz Oyunu (<http://www.merakname.com/uc-tas-oyunu-nedir-ve-nasil-oyanir/>)

3.3.6. Mangala: Orta büyüklükte taşlarla oynanan 2 kişilik bir oyundur. 48 taşla oyuna başlanır. Oyuncular bu taşları 6 rakip 6 da kendi tarafında olmak üzere toplam da 12 tane olan kuyulara her bir kuyuya 4 tane olacak şekilde yerleştirirler. Diğer kuyulardan daha büyük olan hazine kuyuları vardır ve asıl amaç oyun sonunda bu hazinelerde en fazla taşı biriktirmektir. En çok taşı hazinesinde toplayan oyunu kazanmış olur.

Şekil 6. Mangala Oyunu (<http://janjantasarim.com/shop/ahsap-oyuncak/mangala-2/>)

3.3.7. Dönemeç: Salıncak ile oynana oyun en az 2 kişi ile oynanır. Çift taraflı bir salıncığın iki köşesine kişiler oturur ortada kalan kısma salıncak dönerken ses çıkarsın diye kömür de konulabilir. Bu oyun daha çok özel günlerde çocukların sıra ile ve birlikte oynadıkları bir oyundur.

3.3.8. Çelik Çomak: 3 veya daha fazla oyuncu ile oynana oyunda biri uzun diğeri kısa olan iki çubuk kullanılır. Uzun olan sopa ile kısa sopanın en uç noktasına hızla vurulur. Bu şekilde her yarışmacı üç kez dener. Üç kez denemenin sonucunda başaramayan oyuncu sırasını rakibine verir. Oyunun amacı kısa çubuğu en uzak yere fırlatabilmektir. En uzağa fırlatabilen oyuncu oyunu kazanır.

Şekil 7. Çelik Çomak Oyunu

(<https://tr.pinterest.com/pin/318559373618911338/?autologin=true>)

3.3.9. Beştaş: Yuvarlak ve misket büyüklüğünde beş tane taş ile oynanır. İki veya daha fazla kişiyle oynanabilir. Oyuna başlamadan önce kimin ilk yarışacağını belirlemek için kura çekilir. Kişi belirlendikten sonra, ilk oyuncu taşlardan birini eline alıp kalanlarını yere dizer. Aldığı taşı havaya fırlatır ve bu sırada yerdeki taşlardan birini eline almaya çalışır. Amacı, havadaki taş düşmeden eline kalan dört taştan birini daha alıp havadakini yakalayabilmektir. Bir sonrakinde havaya taşı attıktan sonra yerden iki taş alabilmelidir. Bu şekilde sayı artarak devam eder. Tüm taşlar bittiğinde, oyuncu işaret parmağını orta parmağının altına koyup, yuvarlak şekli aldırılır. Ardından tüm taşları o yuvarlaktan geçirir. Eğer tüm bu süre boyunca taşları düşürmeden ve doğru şekilde yaparsa oyuncu kazanır. Şayet başarısız olursa sıra rakibine geçer.

Şekil 8. Beştaş Oyunu (<https://ecdad.org.tr/kulturumuz/cocukluk-donemi-oyunlarimiz/bes-tas-oyunu/>)

3.3.10. Arapsaçı: 3 veya daha fazla oyuncu ile oynana oyunda yumak ip kullanılır. Birinci oyuncu ip yumağını eline alır. İpin ucundan tutup bırakmadan diğer oyuncuya atar. Attığı oyuncu da ipin bir kısmından tutup bırakmadan başka bir oyuncuya atar. Bu şekilde ip birbirine karışır ve düğüm olur. Oyun istenilen süre kadar devam edilebilir. Devamında ise oyunun ikinci kısmına geçilir ve bu kısımda ise bu sefer oyuncular oluşturdukları düğümü çözmeye çalışırlar.

Şekil 9. Arapsaçı Oyunu (<http://www.dogakoleji.k12.tr/kampusetkinlikleri/elazig-kampusu/geleneksel-oyunumuz-arapsaci/89321>)

3.3.11. Sayıcı-Beşbeş: Kadın oyuncu rolünü erkeklerin üstlendiği bir orta oyundur. Sadece çocukların değil, genç ve yaşlıların da oynadıkları eğlenceli bir oyundur. Bir deveci, bir arap, bir sayıcı (kambur ya da hoca), üç veya dört soytarı ve beş kız (aslında erkek) oyuncu ile oynanır. Oyunun adı beş kızdan gelmektedir. Bir de davulcu eklenir. Sayıcı rolü oyunun en önemli karakteridir. Deveci zengin bir tüccardır. Arap ise devecinin kızlarını korumakla görevlidir. Arabın sırtında kalın bir post veya saman çuvalı vardır. Devecinin kızlarından kaybolanlar olunca araba ceza verilir. Yere yatırılır ve deveci tarafından sırtına vurulur. Bu sırada arap bayılır. Ardından sayıcı (hoca) çağırılıp muska yazdırılır ve arap iyileşir. Kızlar da bulunur. Davul eşliğinde soytarılarla birlikte kızlar ve arap oynar. Genellikle ay ışığının olduğu açık havalarda oynanan oyunlarda farklı köylerde farklı konular işlenir. Oyunun oynandığı yere dışarıdan gelen misafirlerin de katılımı oyunu daha ilgi çekici ve sürprizli bir hale getirmektedir. Gösterilerden memnun kalan bu izleyiciler, oyuncular ile birlikte köyü gezerler. Gösteri karşılığında evlerden bahşiş veya ürün alırlar. Bu gelir oyunda oynayanlar arasında paylaşılır. Bu oyun mübadeleden sonra yaklaşık 25 yıl kadar oynanmaya devam etmiş ve sonrasında bırakılmıştır.

3.3.12. Duruşma: Kapalı mekanda oynanan bir oyundur. Oyuncuları duruşmalarda yer alan kadı (hakim), suçlu, şikayet eden ve mübaşirdir. Uzunca bir kilim serilir. Suçlu kilimi bir ucunda ayakta durur. Kadının elinde siyah ciltli kalın bir kitap bulunur. Kadı sakallı, cüppeli ve gözlüklüdür. Rol icabı suçlamalar, savunmalar yapılır ve kitaba uygun bir şekilde hüküm konuşmaları yapılır. Eğer suçlu bulunursa kadı seyircilere dönerek “cezasını çeksin mi?” diye sorar. Çeksin cevabı alırsa mübaşire seslenerek suçlunun üzerinde durduğu kilimi hızlı bir şekilde çektirir ve suçlunun yere düşmesini sağlar. Bu oyunlarda sınır sorunu, kavga, hırsızlık gibi konular işlenir ve mizah yoluyla insanların suçtan uzak durmaları tavsiye edilerek bu duygu çocuklara aşılanır.

3.3.13. Kös: İki kalın çubuk ortadan yarılarak dört çubuk elde edilir. Bunlar birbirine çarpılır ve açık ve kapalı şekline göre 1,2,3,4, ve 6 sayıları elde edilir. Sayılara göre taşlar (çubuklar) sürülür. İlerleme esnasında rakibin taşı ile karşılaşılırsa rakip taşı harcanır. Tavla oyununa benzer bir oyundur.

3.3.14 Bayramcık: Küçük çocukların kendi aralarında oynadığı yöresel bayram adetlerinin temsil edildiği bir oyundur. Örf, adet, gelenek ve göreneklerin devam ettirilmesi açısından önemlidir. Ayrıca çocukların sosyalleşmesini de sağlamaktadır. Çocuklar ellerinde yiyecek ve içeceklerle sofraya kurarlar ve yerler. Bayram etkinliklerini kendi aralarında gerçekleştirirler.

3.3.15. Yumurtlamaca: Toprağa 6 adet oyuk yapılır. Her oyuk bir oyuncuya aittir. Hayvan yünlerinden yapılmış yumak şeklinde top kullanılır. Oyuncu yumağı attığında kimin oyuğunda kalırsa o oyuğun sahibi yumağı alır ve bir arkadaşını vurur. Vurulan kişi ebe olmuş olur.

3.3.16. Alem Kale (Savaş oyunu): 6'şar veya 7'şer kişilik gruplarla oynanan bir savaş oyunudur. Birbirine uzak iki tane kale yapılır. Kalelerin oyuncuları birbirlerinin kalelerini almak için uğraşırlar. Bunun için oyuncular kalelerinden uzaklaşır. Karşı kalenin oyuncusu onu yakalarsa esir alır. Kim ayağını kendi kalesinde tazelerse üstünlüğü ele geçirir. Karşı kalede esir olan arkadaşının elini tutan da arkadaşını esaretten kurtarmış olur. Yolda yakalanırsa kendisi de esir düşmüş olur.

3.3.17. Kulle (Kale) Oyunu: Üst Üste konulan taşlarla oynanan bir oyundur. Adı kuleden gelir. Başka bir taşla kuledeki taşların yıkılmasına çalışılır. Boyutuna göre üst üste konan taşlar düşürülür. Kule başındaki nöbetçi taşları tekrar dizer ve kuleyi yıkan kişiyi yakalamaya çalışır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kültür, "millet" kavramını oluşturan en önemli unsurdur. Bilgiyi, sanatı, ahlâkı, örf ve âdetleri, insanın içinde yaşadığı toplumdan kazandığı bütün kabiliyet ve alışkanlıkları kapsayan, atalarından kendilerine miras bırakılan maddi-manevi değerler bütünüdür. Maddi kültür ise, yalnızca onlarla sınırlı olmadığı unutulmaksızın, binalar, anıtlar, giysiler, mobilyalar, mezar taşları, taşıma araçları, müzik aletleri, oyuncaklar, yemek yeme ve pişirme araçları, kozmetikler, silahlar, tapınaklar, çitler, çiftlik planları, yerleşme kalıpları ve dekoratif eşyalardır. Maddi kültür, kültürün yüksek derecede anlatımıdır. Maddi kültür birikimi kalkınmada sürekliliğin tabanını oluşturur. Halk kültürü ise, halkın ortak olarak dilden dile kuşaktan kuşağa yüzyıllardır sözlü olarak aktarmış ürünlerini içine alır. Halk kültürü halkın dil, kültür, duygu, düşünce ve beğenisiyle oluşturup yaşatılan, geçmişten günümüze gelmiş, toplum, insan ve doğa gerçeğiyle şekillenmiştir. Halk kültürünün önemli unsurlarından biri de çocuk oyunlarıdır. Aletli ya da aletsiz olarak nitelendirilebilen çocuk oyunlarının çocuklar üzerindeki önemi düşünüldüğünde, çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimini destekleyen, onu sosyal ve duygusal anlamda geliştiren, kendine has kuralları olan bir aktivite olduğu görülmektedir. Çocuklar, gönüllü olarak katıldıkları bu etkinliklerde bir yandan eğlenirken diğer yandan kişiliğini şekillendirmekte, dürüstlük, yardımlaşma, kazanma-kaybetme gibi olguları öğrenmektedir. Yine oyun oynarken çocuk, başkalarıyla birlikte hareket etme kabiliyetini geliştirerek toplumsal hayata hazırlanış aşaması içerisinde geçmektedir. Çocuk oyunları gelişigüzel bir şekilde tasarlanmamış olup yüzyıllar boyunca süre gelen kültür harmanlanmasının sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ancak günümüzde geleneksel halk oyunları unutulmaya yüz tutmuş kültür öğeleri arasında sayılmaktadır. Oyunların unutulmasında teknolojik gelişmelerle birlikte sanal ortamda oynanan oyunların artması da etkili olmaktadır.

Bu çalışma, Samsun ili Tekkeköy ilçesinde yaşayan Balkan göçmenlerinin çocukluk zamanlarında oynadıkları unutulmaya yüz tutmuş geleneksel çocuk oyunlarının ortaya çıkarılmasını ve bu oyunların gruplandırılarak geleneksel çocuk oyunları listesi içerisine dâhil edilmesini kapsamaktadır. Balkanlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun mirası sayılabilecek topraklar üzerinde yer alan bölgelerden birisidir. Osmanlı Devleti'nin bölgedeki adaletli ve

hoşgörülü yönetim anlayışı nedeniyle bölgedeki halklar Osmanlı Devletine bağlı olarak yaşama isteğini ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla, Balkanların Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethi, bölgedeki kültürel ve toplumsal yapı üzerinde önemli gelişmelere sebep olmuştur. Balkanlardaki fetih sürecinin tamamlanmasından sonra kültürel ve toplumsal yapıdaki köklü ve kalıcı değişiklikler, Balkanlarda yaşayan halklar arasındaki yakınlaşmanın ve ortak bir Türk halk kültürünün etrafında kenetlenmenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

İnsanların sosyalleşmelerinde ve birbirleri ile iletişim kurmada ilk adım, çocuk oyunları olarak düşünülmektedir. Buldukları coğrafyanın ve biriktirdikleri kültürel geçmişin izlerini taşıyan çocuk oyunları, hem sosyalleşmenin sağlanması hem de kültürel mirasın aktarımında önemli bir yer tutmaktadır. Oyunlarda kullanılan malzemeler ve oyunlara yüklenen sembolik anlamlar, o yörede yaşayan insanların yaşadıkları coğrafyadan birbirleriyle kurdukları ilişkilere, ekonomik faaliyetlerden sahip oldukları gelenek ve göreneklerine kadar birçok alanda zengin ipuçları sunmaktadır. Sahada yaşayan Balkan göçmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda kendilerinin çocukluk yıllarında oynadıkları 17 adet oyun kaydedilmiştir. Bu oyunlardan bir kısmı Anadolu halk kültüründe var olan ve bilinen oyunlar olarak karşımıza çıkarken, bir kısmı da Anadolu halkı tarafından bilinmeyen Balkan kültürüne ait çocuk oyunları olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen oyunlardan bir kısmının malzemeli oyun, bir kısmının ise malzemesiz oyun olduğu anlaşılmaktadır. Malzemeli oyunlarda kullanılan malzemelerin kolay elde edilebilen ve maliyeti olmayan malzemeler olduğu dikkati çekmektedir. Yine çocuk oyunlarının genellikle kız ve erkek çocukların birlikte oynayabileceği türde oyunlar olduğu görülmektedir. Ancak savaş içerikli oyunların erkek çocuklar tarafından oynandığı da anlaşılmaktadır. Oyunlarda sosyalleşme ile örf-adet, gelenek ve göreneklerin kazanılmasına yönelik içeriklerin olduğu ve çocukların zihinsel, fiziksel ve sosyal açıdan gelişmelerini amaçlayan türde oyunlar oldukları da dikkati çekmektedir.

Çocuk oyunları, kültürel mirasın korunması ve aktarılması konusunda önemli bir kültürel mirastır. Bu nedenle tespit edilen özellikle bilinmeyen ve unutulmaya yüz tutmuş olan çocuk oyunlarının listelenmesi, ayrıntılı bir şekilde araştırılması ve oyunun kurallarının açık bir şekilde tarif edilmesi kültürel mirasın aktarılmasına katkı sağlayacaktır. Geleneksel el sanatları ve işlemeciliği açısından önemli bir yer tutan ahşap işlemeciliği ve ahşap oyuncak yapım ustaları ile bağlantı kurularak geleneksel çocuk oyunlarına ait malzemelerin ahşaptan yapımının sağlanması, bu oyunlara çocuklar tarafından ilgi duyulmasını ve bu oyunlara rağbet edilmesini sağlayacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde örgün eğitimde ders dışı faaliyetler olarak sürdürülen geleneksel çocuk oyunları listesine tespit edilen yeni oyunların eklenmesi, bu oyunların daha geniş kitlelere yayılmasını sağlayacak ve yaşatılması için önemli bir adım atılmış olacaktır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren çocuk bakım merkezleri ve sevgi evlerinde kalan çocukların, kültürel miras konusunda bilinçlendirilmesi ve onlar üzerinde de halk kültürünün yaşatılması amacıyla, bu tür çocuk oyunlarının bakanlık bünyesinde de benimsenmesi ve hayata geçirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde düzenlenen çocuk oyunları ile ilgili yarışmalar içerisinde, yapılacak bu tür araştırmalarda elde edilen yeni oyunların eklenmesi sağlanmalıdır. Yarışma olarak çocukların karşısına çıkarılacak olan bu tür çocuk oyunları, çocukların daha fazla ilgisini çekme potansiyeline sahiptir ve kültürel mirasın aktarılmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının kültürel mirasın korunması ve aktarılması konusunda daha etkin bir şekilde görev almaları için geleneksel çocuk oyunlarının sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri arasına alınması için gerekli çalışmalar yapılmalı ve kuruluşlar bilgilendirilmelidir. Fazla maddi unsur ve malzeme gerektirmeyen çocuk oyunlarının evde oynanabilme özelliğinden dolayı olumlu yanlarının

olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Olağanüstü durumlarda okulların kapalı olduğu, doğal afet zamanlarında sokağa çıkma yasak ve tehlikesinin bulunduğu zamanlarda veya tatillerde ev ortamında çocukların sıkılmadan ve teknolojik aletlere yenik düşmeden oynayabileceği tarzda olan geleneksel çocuk oyunları, çocukların gelişimlerine bu yönden de katkıda bulunacaktır.

Sadece Balkan kültürüne ait olan çocuk oyunları değil, dünya üzerinde farklı coğrafyalarda yaşayan Türk halklarının yerel kültürleri üzerinde araştırmalar yapılmalı, geleneksel çocuk oyunlarının tüm Türk halk kültürlerindeki varlığı ile ilgili listeler oluşturulmalıdır. Böylece Türk halkları arasındaki bağın güçlendirilmesi ve birliğin sağlanması için önemli bir adım atılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Alparslan, Ş. (2008). Bosna'da Türk Kültürünün İzleri, Ankara: Genelkurmay Ataşe ve Denetleme Başkanlığı Yayınları.
- Arslan, S. (2008). Balkan Savaşları Sonrası Rumeli'den Türk Göçleri Ve Osmanlı Devleti'nde İskânları, Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, A. ve Dilici, T. (2018). Çocuk Oyunlarının Çocukların Gelişim Alanlarına Yönelik Etkilerinin Geçmiş ve Günümüz Bağlamında İncelenmesi (Sivas İli Örnekleme). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 28(1): 47-59.
- Aytaş, S. (2016). Mübadil Sandıklarından Çıkan Çocuk Oyunları, Samsun: 10.Balkan Tarihi Kongresi seri:15: 131-141.
- Başal, H. (2007). Geçmiş Yıllarda Türkiye'de Çocuklar Tarafından Oynanan Çocuk Oyunları,. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 20: 243-266.
- Bay, N. ve Bay, Y. (2019). Balkanlardaki Çocuk Oyunları. Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, 4(2): 200 - 223.
- Bayraktar, Z. (2012a). Boşnakça Hırvatça ve Sırpçadaki Türkçe Kelimelerin Balkan Ortak Halk Kültürü Unsurlarının Oluşumundaki Yeri Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, İstanbul: Motif Akademi, Balkan Dosyası, Halkbilimi Dergisi, 1: 119-127.
- Bayraktar, Z. (2012b). Türkiye'nin Balkanlardaki Yumuşak Gücü Türk Kültürü, Yy, Karadeniz Araştırmaları, 35: 181-189
- Bekâr, N. (2019). Kültürel Diplomasi Açısından Batı Balkanlarda Türkiye Ve Almanya (2000-2015). Kastamonu: Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(3): 1-3.
- Duman, Ö. (2012). Rumeli'den Samsun'a Göç (1923-1970). Samsun: Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Dundes, A. (2003). Halk Kimdir? Çev. Metin Ekici. Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar. Ankara: Milli Folklor Yayınları, 1-25.
- Ekici, M. (1999). Halk, Halk Bilgisi ve Halk Bilimi Üzerine Bir Deneme. Milli Folklor Dergisi, 45: 2-8.
- İpek, N. (2000). Mübadele ve Samsun, Ankara: T.T.K. Basımevi.

- İpek, N. (2019). Selanik'ten Samsun'a Mübadiller. Samsun: Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1992). Türk Milli Kültürü. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Keskin, A. (2009). Oyunların çocukların çoklu zekâ alanlarının gelişimine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köse, O. (2017). Geçmişten Günümüze Göç I, Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kujundžić E. (2001). Narodna Književnost Bošnjaka, Zenica.
- Mutlu, E. (1998). İletişim Sözlüğü, Ankara: Ark Yayınları.
- Özdemir, M. (2015). Balkan Savaşlarının Çocuk Oyunlarına Yansıması “Çocuk Duygusu” Dergisi Örneği, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 4(2): 634-657.
- Özey, R. (2014). Kültürel Coğrafya, İstanbul: Aktif Yayınları.
- Seyidoğlu, H. (1995). Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, İstanbul: Güzem Yayınları.
- Sümbüllü, Y. Z. ve Altınışık, M. E. (2016). Geleneksel çocuk oyunlarının değerler eğitimi açısından önemi. Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(2): 73-85.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2015). Beşeri Coğrafya İnsan Kültür Mekân, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Uluğ, H. (2007). Kuzey Adana'daki Çocuk Oyun Alanlarının Bitki Seçimi Yönünden İrdelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Adana.
- <http://www.dogakoleji.k12.tr/kampusetkinlikleri/elazig-kampusu/geleneksel-oyunumuz-arapsaci/89321>
- <https://ecdad.org.tr/kulturumuz/cocukluk-donemi-oyunlarimiz/bes-tas-oyunu/>
- <https://www.hepinsan.com/eskiden-oyunan-oyunlar/>
- <http://janjantasarim.com/shop/ahsap-oyuncak/mangala-2/>
- <http://www.merakname.com/uc-tas-oyunu-nedir-ve-nasil-oyanir/>
- <http://www.tdk.gov.tr/>
- <https://tr.pinterest.com/pin/318559373618911338/?autologin=true>
- <http://yasev.com/galeri/klasikoyun/581-misket-oyunu-nasil-oyanir.html>
- https://www.youtube.com/watch?v=ztRq_p1p0m8
- Toprak, Nazife. (kişisel iletişim, 20 Mayıs 2020).
- Güler, Mümtaz. (kişisel iletişim, 20 Mayıs 2020).
- Vatan, Mustafa. (kişisel iletişim, 27 Mayıs 2020).
- Vatan, Hasan. (kişisel iletişim, 27 Mayıs 2020).
- Zengin, Alaattin. (kişisel iletişim, 03 Haziran 2020).
- Kara, Hatice. (kişisel iletişim, 03 Haziran 2020).

Uzun, Songül. (kişisel iletişim, 03 Haziran 2020).

Uzun, Mustafa. (kişisel iletişim, 03 Haziran 2020).

Öncü, Kamil. (kişisel iletişim, 05 Haziran 2020).

Öncü, Zübeyde. (kişisel iletişim, 05 Haziran 2020).